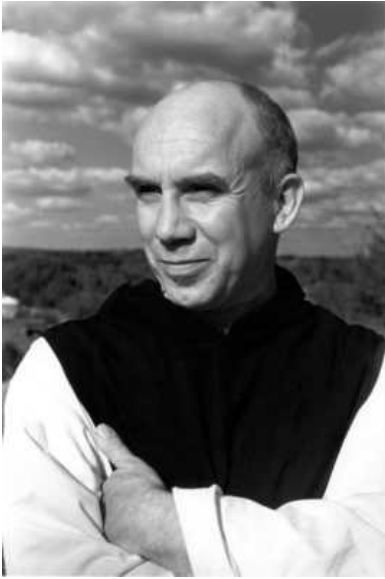


Je goed voelen is hooguit een spiritueel bijproduct



1941: Merton in de bibliotheek van het trappistenklooster van Gethsemani in het Amerikaanse Louisville, waar hij dat jaar intrad.



Thomas Mertons, 1914 - 1968.
foto © Horace Bristol/CORBIS

Interview | Monnik Thomas Merton, honderd jaar geleden geboren, was met spiritualiteit bezig lang voordat die mode werd. En het ging hem niet om 'je goed voelen', maar om het doorgronden van de existentiële ervaring waarop religie rust.

HANNE OBBINK

Zeker als het gaat om spiritualiteit was Thomas Merton 'de

belangrijkste christelijke schrijver van de twintigste eeuw', zegt Willy Eurlings, voorzitter van een groep van mensen die het gedachtengoed van deze Amerikaanse monnik levend wil houden, de Mertonvrienden. Op 31 januari is het honderd jaar geleden dat Merton werd geboren, en hij is ook alweer ruim 46 jaar dood. Zijn werk is ook nu nog van waarde, vinden de Mertonvrienden, juist nu, in een tijd waarin spiritualiteit populair is geworden.

"In de spiritualiteit die nu modieus is, draait het er vaak om dat ik me goed voel", zegt Eurlings. "Maar echte spiritualiteit gaat om iets anders, dat kunnen we van Merton leren. Je goed voelen kan er een bijproduct van zijn, maar echt spirituele mensen voelen zich vaak niét goed. Omdat ze ontdekten hebben dat het lastig is wat er in hun zoektocht op hun weg komt, omdat ze zien dat ze afstand moeten doen van hun ego."

"Die modieuze spiritualiteit is een populair artikel geworden: fijn met diepe dingen bezig zijn, je goed voelen. Maar het helpt mensen die zoeken vaak van de regen in de drup."

Op de vraag waarin precies de grootsheid van Merton schuilt, begint Eurlings te vertellen over diens levensloop. Niet zo vreemd, want het boek waarmee hij wereldberoemd werd, 'Louteringsberg' (in 1948 verschenen als 'The seven storey mountain'), was zijn eigen levensverhaal tot dan toe.

Merton werd geboren in Frankrijk. Zijn moeder, een Amerikaanse, overleed toen hij zes was. Zijn vader, een kunstenaar uit Nieuw-Zeeland, stierf toen hij zeventien was.

Voor én na het overlijden van zijn ouders trok Merton de hele wereld over: via Frankrijk, de Verenigde Staten, Bermuda, opnieuw de Verenigde Staten en opnieuw

Frankrijk, belandde hij uiteindelijk in het Engelse Cambridge. Daar beleefde hij een wilde studietijd. Hij maakte onder meer een meisje zwanger, iets wat in 'Louteringsberg' trouwens verzwegen werd.

De ommekeer kwam tijdens een vervolgstudie in New York. Merton liet zich dopen en besloot priester te worden. In 1941 trad hij in bij het strenge trappistenklooster Gethsemani in Kentucky.

Daar schreef hij 'Louteringsberg', het boek dat hem zijn faam bezorgde (250 drukken in de Verenigde Staten, een miljoenenoplage wereldwijd), nog een serie andere boeken en oneindig veel brieven aan theologen en filosofen, schrijvers en dichters, zenmeesters en soefi-mystici.

Hij overleed eind 1968 op een hotelkamer in Bangkok, waarschijnlijk geëlectrocuteerd door een defecte ventilator.

Wat zegt die levensloop over Mertons werk?

"Merton was gewend om over grenzen heen te kijken", zegt Eurlings, in het dagelijks leven leraar geschiedenis. "Hij was gigantisch belezen, op de hoogte van veel culturen, had een zeer op de wereld georiënteerde geest."

"Hij was iemand die voortdurend zocht en dat proces heel open beschreef - dat is het meest kenmerkende. Ik ken niemand die op zoveel verschillende plekken gezocht heeft en daar zo open over is."

Waar draait het om in Mertons zoektocht?

"Hij zoekt naar waar het echte leven om gaat, naar wat de kern van het leven is. Daarin maakt hij verschil tussen het ware zelf en het valse zelf. Dat valse zelf is een soort masker waarachter wij ons

vaak verstoppert. Maar dat is niet wie we zijn."

"Vaak definiëren we onszelf door aan te geven bij wie of wat we horen, door identificatie. Hem gaat het om iets anders, om identiteit. Als je het christelijk wilt formuleren: zijn zoals we door God geschapen zijn. Los van sociale verbanden, los van waar we bij denken te horen.

"Dat levert niet per se een gelukservaring op. Geluk is geen doel, van geen enkele mysticus. Het doel is te ontdekken: wie ben ik nu eigenlijk, waartoe ben ik geschapen? Dat kan voor iedereen anders zijn. Ieder moet zelf zien wat zijn weg is - daarover matigt Merton zich geen oordeel aan. Het is ook niet de bedoeling om anderen na te volgen, iedereen moet zelf kijken wat past bij zijn ware zelf.

"Paus Paulus VI heeft hem eens gevraagd een boodschap te schrijven van een contemplatieve monnik voor de wereld, als 'expert van de hemelse luchtvaart'. Daar was hij kwaad over. Hij zag zichzelf niet als expert."

"Hij zei over zichzelf: ik heb geen antwoorden, ik ben slechts begonnen de goede vragen te vinden. En: als ik het goede antwoord vind, is dat misschien goed voor mij, maar daarmee nog niet per se voor jou."

Hoe verhoudt dat zich tot de katholieke leer, waarin vastligt wat mensen moeten geloven?

"Merton is zijn leven lang katholiek gebleven. Maar dogma's waren voor hem niet de kern, de leer was slechts de oppervlakte. Hem ging het om de existentiële ervaring waarop iedere religie berust. In iedere religie gaat het om drie niveaus. Allereerst het niveau van die ervaring, mensen die geraakt worden door iets, die iets ontdekken wat wezenlijk voor hen is. Het tweede niveau is dat van de wetten en regels, de heilige geschriften. Het derde niveau is dat van de uitdrukkingvormen: hoe vaak moet je bidden, moet je wel of

niet knielen, enzovoort.

"Merton was altijd bezig zijn vinger achter dat eerste te krijgen. Voortdurend in het besef dat dat eigenlijk niet kan, want ervaringskennis is per definitie niet meedeelbaar. Je kunt het alleen aanduiden en mensen met een soortgelijke ervaring kunnen het herkennen. Daarin kan Merton ook vandaag nog heel groot zijn. Mensen lezen zijn werk en zien: ja, zo kan ik onder woorden brengen wat ik ervaar."

Wat heeft Merton u persoonlijk gebracht?

"Voor mij is dat net zo. Tijd vrijmaken voor stilte, voor gebed, letten op hoe je leeft, dat is belangrijk voor mij. En daar helpt Merton bij. Ik lees steeds iets nieuws in zijn werk, ik kom passages tegen waarvan ik denk: ja, zo had ik er nog niet tegenaan gekeken. Of: nu ben ik toch weer in een valkuil getrapt. Want Merton beschrijft ook wat er niet goed gaat, als hij toch weer z'n ego achterna gaat.

"Ik kom zelf uit het katholieke zuiden, ik ben misdienaar geweest, ik ken de liturgie en de schoonheid ervan. Maar vanuit de kerkelijke leiding word je vaak geconfronteerd met moralisme, met de behoefte om te controleren en te voorkomen dat mensen zelf op zoek gaan. Met de beste bedoelingen plaatsen kerkelijke functionarissen zich soms tussen God en mensen. Maar uiteindelijk gaat het om de ontmoeting met de ultieme werkelijkheid, die christenen God noemen."

Meer informatie:
www.thomasmerton.nl

Vrienden in Nederland en Vlaanderen

Zijn woorden zijn soms wat gedateerd, zijn vroomheid spreekt niet altijd meer aan. Maar de Thomas Mertonvrienden van de Lage Landen zijn ervan overtuigd dat Mertons boodschap nog steeds

van waarde is. Daarom zorgden vier leden van de vriendengroep voor een nieuwe vertaling van zijn boek 'Zaden van contemplatie' uit 1962, door Merton zelf beschouwd als een van zijn beste werken. Die vertaling wordt gepresenteerd op Mertons honderdste geboortedag, zaterdag 31 januari, toepasselijk genoeg in een trappistenabdij, de Koningshoeven bij Tilburg.

De Mertonvrienden is een groep van twee- à driehonderd mensen in Nederland en Vlaanderen. De groep geeft een 'contactblad' uit en komt elk jaar een weekend bij elkaar, meestal in een klooster. Zulke groepen bestaan overal ter wereld; de meeste zijn aangesloten bij de International Thomas Merton Society.